

Ako bi bili italijanski poslanci v Istri pravicoljubni, bi se dalo ljudsko šolstvo z državno podporo prav lahko urediti, tako da bi bilo učiteljstvo in ljudstvo zadovoljno; seveda bi se v to morale porabiti tudi vsote, ki jih porablja deželni odbor očito in skrivoma v raznarodovanje Slovanov. Komu ni znana javna tajnost, kako je bivši deželni glavar podpiral raznarodovalno „Pravo Našo Slovo“ in njene urednike. In tako se godi še vedno.

Slovanskim kolegam je jasno, kje tiči vzrok naši bedi, a italijanskim, kaj morajo narediti, ako hočejo res uspešno sodelovati za odpravo bede. Štrajk naznanjati ne pomaga nič. Kdo bo štrajkal, mogoče italijansko učiteljstvo koprskega okraja, ki je ustanovilo svoje okrajno društvo pred dvema letoma? Na prvem običnem zboru je nasprotoval društvu italijanski okr. šol. nadzornik in zaradi tega ni ničesar več slišati o življenju tega društva.

Književnost in umetnost.

Slovenski posojilničar. Drugi, popravljeni in pomnoženi natis „Navoda o snovanju in poslovanju slovenskih posojilnic“. Spisal in založil Ivan Lapajne v Krškem. Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. 221 + XVI strani v navadni osmerki. Cena: 3 K trdo in lično vezani, 2 K 40 h mehko vezani in 2 K broširani iztis. — Slovenske posojilnice rastejo kakor gobe po dežju. Pred 30 leti jih ni bilo 30, a zdaj jih bo kmalu blizu 300; zakaj obveljalo je že skoro tudi na Slovenskem Reiffeisenovo načelo, po katerem ne bi smela biti nobena župnija brez posojilnice. Da pa ti zavodi dobro uspevajo, morajo imeti potrebne navodil, po katerih se jim je ravnati. To je stari posojilničar g. Lapajne izprevidel že pred 12 leti, ko jih je bilo na Slovenskem komaj 100. Zato je bil izdal že leta 1895. to navodilo v prvem natisu v 800 izvodih, katere je bil, kakor pravi v predgovoru tega drugega natisa, v teku desetih let popolnoma razpečal, in to nekoliko za denar, nekoliko za Bog plati. Zaraditega in zaradi vedno rastočega števila novih posojilnic je bilo treba tega novega natisa, ki pa je čisto predrugačen, jako pomnožen in le malo prvemu podoben. Vrhutega ima svečano obliko, zakaj poklonil je ta drugi natis „očetu slovenskih posojilnic“, g. Mihi Vošnjaku, ki praznuje letos sedemdesetletnico svojega rojstva in čigar slika in življenjepis krasita knjigo. Knjiga je spisana bolj na podlagi prakse kakor teorije. Ni čuda! G. Lapajne vodi dve posojilnici v Krškem že 22 let; ustanovil je še kakih 30 slovenskih posojilnic; on je v imenu celjske „Zadružne zveze“ revizor teh zavodov, ki jih je sicer tudi že pred leti, ko ni bilo obligatorične revizije, pregledoval po Krajskem in Primorskem. Svoje izkušnje je priobčeval osem let v svojem organu „Slovenska zadruga“ in zdaj jih priobčuje zopet v tej knjigi. Knjiga navaja nekatere novosti, ki so dozdej docela manjkale v slovenski zadrugi literaturi. Ona razpravlja na pr. o natančni uvedbi praktičnega dospetnika, prinaša nekaj amortizacijskih tabel za hipotekna posojila in izkuša pojasniti nekatere dvome o pravilnem knjigovodstvu. Pisatelj je v razpravi o posojilniškem knjigovodstvu prevzel veliko po S. Premrouovi knjigi, ki ima v tem oziru višek popolnosti. Na koncu knjige je pisatelj razvrstil zakone in odloke, ki so važni za zadružništvo. Besedilo teh zakonov je navedeno doslovno po dotičnih številkah državnega zakonika. Zato pač oprostite cenj. čitatelj nekaterim zastarelim in neokretnim izrazom, ki jih tudi pisatelj ni predrugačil.

Politiški pregled.

* **Prihodnji vojni proračun.** Delegacije se skličejo najbrž za sredi meseca novembra. Vojni proračun je že sestavljen ter ne bo prinesel presenečenja, temveč se bo gibal v mejah zadnjih let. Za organizatorične reforme se ne bo zahtevalo zvišanja proračuna, ker manjka potrebnih materialov. Le glede preživljanja armade se zneski v proračunu nekoliko zvišajo zaradi splošno podražitve. — Za novi artilerijski material, za kar znaša

skupna zahteva 165 milijonov kron, je treba še dovoliti ostanek 50 milijonov kron. Od volje obeh finančnih ministrov je odvisno, ali se bo ta ostanek obremen dovolil, ali se bo vojna uprava morala letos zadovoljiti le z enim delom. Takoj po vojaških manevrih se začne tozadevne konference med skupnimi ministri, obema ministrskima predsednikoma in finančnima ministroma. Pri teh posvetovanjih se odloči tudi o tem, ali se naj častniške plače že letos regulirajo. Vojni minister vsaj upa, da doseže v predstoječem delegacijskem zborovanju potrebne milijone za artilerijo in zvišanje častniških plač.

* **„Nova Doba“** poroča, da stopi pri prihodnjih deželno-zborskih volitvah „Slovenska Gospodarska Stranka“ prvič v volilno borbo, to pa kot odločno narodna ter skrajno in brezobzirno demokratska stranka.

* **Moravski deželni šolski svet — razdeljen.** Z dnem 24. avgustom je moravski deželni šolski svet razdeljen v dve narodno ločeni sekciji. Češka sekcija je imela že prvo sejo, nemška se je pa sestala v sejo dne 29. avgusta. Ali bi kaj enakega ne bilo mogoče n. pr. na Štajerskem.

* **Poljski jezik pri orožništvu.** Iz Levova poročajo, da je gališko namestništvo odredilo, da bo odslej za vso Galicijo uradni jezik za orožništvo poljski in ne več nemški.

* **Moč nemških soc. demokratov.** Bebel je navedel na mednarodnem shodu soc. demokratov v Stuttgartu, da je bilo oddano pri zadnjih državnozbornih volitvah na Nemškem 3.500.000 glasov za soc. demokrate. Od vseh nemških volilcev je 800.000 organiziranih socialnih demokratov, ki so v enem mesecu zložili 166 tisoč mark (199 tisoč kron) za volilni fond.

* **Tiskovna svoboda v Bosni.** Sodišče v Mostaru je obsodilo urednika srbskega lista „Narod“ Risto Radulovića zaradi članka „Tuje časopisje o Bosni in Heregovini“ na dva in pol meseca težke ječe, zaradi podlistka „Pri Maksimu Gorkemu“ pa na 200 K globe, oziroma 20 dni zapore. V zadnjem času so obsodbe časnikarjev v Bosni na dnevnem redu — kakor na Ruskem! Bedna Bosna, kjer gospodarijo tuje!

* **Češka socialna demokracija** je imela svoje zborovanje od 11. do 15. avgusta v Plznu. Iz raznih poročil je posneti, kako silno napreduje ta stranka na Češkem. Pri predzadnjem zborovanju se je poročalo, da ima stranka 1516 organizacij, letos pa že, da jih ima 1922. Pri državnozbornih volitvah letos si je priborila stranka 24 mandatov, dočim so ji nasprotniki prerokovali, da jih dobi kvečjemu 8. Od 1.086.000 volilcev je glasovalo za češke soc. demokr. kandidate 400.900 volilcev, torej 37%. Ker je bilo na Češkem 10 strank v volilnem boju, je jasno, da je soc. demokracija najmočnejša stranka. A tudi v nemških delih dežele je oddalo 20—25 tisoč čeških delavcev svoje glasove nemškim soc. dem. kandidatom. — Tudi časopisje stranke silno napreduje. Tako se tiska „Zaf“, ki se prodaja po krajcarju, danes v 90.000 izvodih. Tukaj se vidi, kaj premore vztrajno organizacijsko delo.

* **Nadvojvoda Karel Franc Jožef — prestolonaslednik.** „Magyar Szo“ prinaša tole senzačno vest: Na dan pokopa nadvojvode Otona je vpriču vsega dvora prestolonaslednik Franc Ferdinand nagovoril Otonovega najstarejšega sina Karla Franca Jožefa sledeče: „Dragi nečak! Osirotel si, in tvoja mati ter jaz sva prevzela nalogo, da te pripravljava na bodoči poklic. V tej uri te prosim, smatraj jo kolikor moreš resno, zakaj namenjen ti je vzvišen poklic, prestol. Trudi se, da postaneš tak mož, ki je vreden prestola. Z očetovsko ljubeznijo te bom podpiral v tem stremljenju.“

* **Mednarodni socialistički kongres v Stuttgartu** je zaključen. Na dnevi red plenarne kongresne seje je prišla resolucija o militarizmu, ki jo je bil sestavil pododsek komisije glede vprašanja o militarizmu. Resolucija akceptira Bebelove nazore z Adlerjevo modifikacijo. Ista se glasi približno: Boj proti militarizmu je nerazdružljiv od socialističkega razrednega boja in vojne so pojav kapitalizma. Vojne prenehajo šele, ko preneha socialni kapitalistiški red. Shod smatra za dolžnost proletarijata in njega parlamentarnih zastopstev, da se bori proti vsakemu oboroženju in odklanja vse tozadevne kredite. Internacionalna ne more predpisati neizpremenljive oblike glede anti-militaristiškega boja, mora pa ojačiti in združiti v skupen boj razne tendencije, ki se protivijo militarizmu in vojni. — Resolucija navaja potem razne prilike, ob katerih je proletarijat po-